

ภาวะและความต้องการภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ

Conditions and Demand Conditions Active Aging for Elder

วาสนา กิรติจำเริญ^{1,*}, สิรินาถ จงกลกลาง¹ และกนกพร ชิมพลี²
Wasana Keeratichamroen^{1,*}, Sirinat Jongkonklang¹ and Kanokporn Chimplee²

รับบทความ 8 ตุลาคม 2563 แก้ไข 28 ตุลาคม 2563

ตอบรับ 7 พฤศจิกายน 2563

Received 8 October 2020 Revised 28 October 2020

Accepted 7 November 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา การดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed method) แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ประเด็นที่ 1 ได้แก่ การศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุจังหวัดนครราชสีมาในเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้แทนที่มาจากหน่วยงานของภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานในพื้นที่ระดับตำบล ประกอบด้วย เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และประเด็นที่ 2 ได้แก่ การศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมาในเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Lecturer at Curriculum and Instruction Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

²อาจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Lecturer at Social Development Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: wasano1975@hotmail.com

ผลการศึกษา พบว่า 1) เป้าหมายของการรับบริการทางการศึกษา คือ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ และนำความรู้ความสามารถของตนไปถ่ายทอดได้ และ 2) ระดับภาวะและความต้องการภาวะพหุพลังผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการมากที่สุด คือ พหุพลังด้านคุณภาพชีวิต รองลงมาคือ พหุพลังด้านการศึกษา

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ พหุพลัง บริการวิชาการ

ABSTRACT

This research aimed to study the conditions and demand conditions active aging for elder academic service in Nakhon Ratchasima Rajabhat University. The mixed methodology was used and divided into 2 issues. 1) Studying of conditions and demand conditions active aging for elder academic service in Nakhon Ratchasima, a qualitative research. The sample group for this research was a representative of government agencies such as Provincial Administrative Organization of Nakhon Ratchasima, Office of Social Development and Human Security of Nakhon Ratchasima, Nakhon Ratchasima Provincial office of the Non-Formal and Informal Education, the subdivisions of the sub-district including sub-district and administrative organizations in Nakhon Ratchasima. Fifteen people were selected by purposive sampling. The study tool was the in-depth interview. The data was analyzed by Content analysis. 2) Studying of conditions and demand conditions active aging for elder academic service in Nakhon Ratchasima, a quantitative research. The samples were 400 elder people (up to the age of 60) in Nakhon Ratchasima using table of Krejcie & Morgan. The study tool was questionnaire. The data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation.

Research findings showed that: 1) in the part of educational services, the goal should be to enable the elder to meet their demands on health, mental, complementing, career advancement, and the ability to transfer their knowledge; and 2) overall, the levels and needs of active aging for elder were very high. When considering each aspect, it was found that the most demanding aspect was the quality of life, followed by the power of education, respectively.

Keywords: Elder, Active aging, Academic service

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากข้อมูลสถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล ได้พบว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.1 ในปี พ.ศ. 2542 เป็นร้อยละ 12.9 ในปี พ.ศ. 2555 และเพิ่มเป็นร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2559 โดยประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ด้วยสถิติผู้สูงอายुर้อยละ 10.4 จากจำนวนประชากรทั้งหมดการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากอัตราการเกิดที่มากในช่วง

ยุค Baby boomers วิวัฒนาการด้านการแพทย์ความรู้ทางด้านโภชนาการและการดูแลสุขภาพที่ช่วยให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาวขึ้นประกอบกับอัตราการเกิดของประชากรในประเทศที่ลดลงทำให้อัตราส่วนของจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (บำรุงพงศ์ ชัยนราพิพัฒน์, 2555, น. 1)

สถานการณ์การพัฒนาผู้สูงอายุตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเพียงการแก้ปัญหาผู้สูงอายุในเชิงรับโดยมีลักษณะเป็นนโยบายทางด้าน

สวัสดิการทางสังคมและสังคมสงเคราะห์เป็นส่วนใหญ่ส่งผลให้นักวิชาการด้านพฤกษศาสตร์ที่เชื่อมั่นในทฤษฎีการประกอบการสร้างทางสังคม (Social-constructionist) เชื่อว่านโยบายในเชิงรับนี้เกิดจากแนวคิดและภาพลักษณ์ด้านลบที่มีต่อผู้สูงอายุอันก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติภาพลักษณ์ด้านลบเหล่านี้ปรากฏแพร่หลายในสังคมผ่านทางนโยบายของรัฐต่อทุกประเภทระเบียบวิธีปฏิบัติขององค์กรกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุระบบประกันสังคมธุรกิจประกันสุขภาพและประกันชีวิตโดยมองว่าปรากฏการณ์ผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นเป็นวิกฤตของสังคมในหลายด้านที่รัฐบาลต้องรับมือซึ่งไม่เป็นการแก้ไขปัญหามานานในขณะที่ยังประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 9; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552, น. 21)

แนวคิดพหุพลัง (Active ageing) ขององค์การอนามัยโลก อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญของการเป็นผู้สูงอายุที่มีพลัง ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) มีสุขภาพที่ดี (Healthy) 2) มีความมั่นคงหรือการมีหลักประกันในชีวิต (Security) และ 3) มีส่วนร่วม (Participation) โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่มีพหุพลัง (Active ageing) เช่นกัน (วิภาณันท์ ม่วงสกุล, 2558, น. 94)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยไว้ว่า “เป็นผู้นำการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” และพันธกิจหลักที่สำคัญคือ วิจัย สร้างองค์ความรู้ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยและสากล สร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนสู่การยอมรับในระดับสากล และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ และสร้างสรรค์คุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นก้าวไกลสู่สากล และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัย ที่สอดคล้องกับพันธกิจ คือ บูรณาการต่อยอดการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ และเสริมสร้างคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2558, น. 4) ซึ่งจากวิสัยทัศน์ พันธกิจและประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้

จัดให้มีการบริการวิชาการ ที่สอดคล้องกับบริบทและแนวโน้มในการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตบริการ ด้วยการให้บริการวิชาการเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ” ให้กับเทศบาลตำบลปรุใหญ่และเทศบาลตำบลสุนารี จากการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยที่ผ่านมา สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพหุพลัง (Active aging) หรือผู้สูงอายุที่มีพลัง คือมีพลังแบบพอดีๆ ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ได้ตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ตลอดจนองค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่มีความต้องการในการร่วมสร้างความเข้มแข็งและดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงมีการศึกษาถึงภาวะ สถานการณ์ ความต้องการบริการที่แท้จริง ภายใต้แนวคิดหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาผู้สูงอายุ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาได้ตามทิศทางการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์

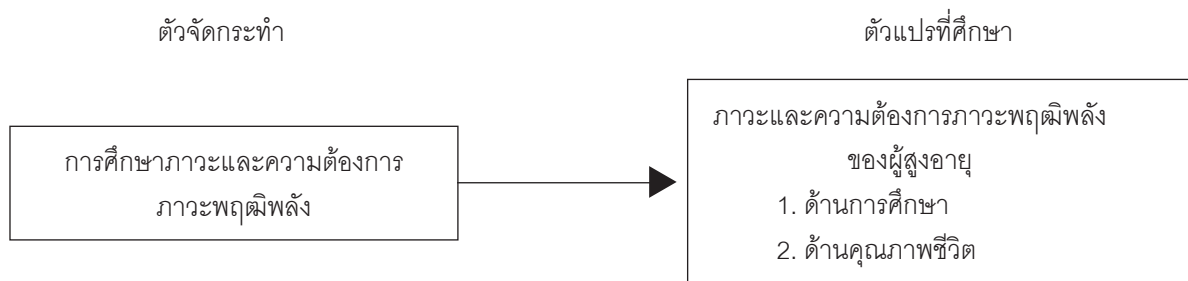
เพื่อศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง จังหวัดนครราชสีมา ได้ศึกษาแนวคิดพหุพลังด้านการศึกษาคือเป็นแนวคิดที่บูรณาการหลักการและวิธีวิทยาการสอนผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ 5 ประการตามแนวคิดของ McClusky (1975, p. 16) คือความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมทักษะเพื่อการแสดงออกในสังคมความรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่สังคมความรู้เพื่อความเข้าใจสภาพแวดล้อมและความรู้เพื่อการพัฒนาตนโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพของตนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เสริมสร้างพลังอำนาจแก่ผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจในกระบวนการสุขภาพตามธรรมชาติอันนำไปสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพหุพลังอันประกอบด้วยการมีสุขภาพที่ดีการมีส่วนร่วมในสังคมและการมีหลักประกันที่

มันคงนอกจากนี้การจัดการศึกษาของผู้สูงอายุโดยจัดให้ผู้สูงอายุเกิดความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมและการพัฒนาศักยภาพโดยใช้หลักการ Andragogy ของ Knowles (1980, p. 4) 4 ประการ คือ มโนภาพต่อตนเอง ประสบการณ์ ความพร้อมและแนวโน้มต่อการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในวัยของตน (Ekotoand Gaikwad, 2015, p. 1378)

การศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลัง จึงเป็นกระบวนการที่มีระบบ สอดคล้องกับหลักการให้การ ศึกษาของผู้สูงวัย ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับการวิจัยและพัฒนา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาแนวทางการให้บริการวิชาการ เพื่อพัฒนาพฤฒิพลังของผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่จะได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed method) แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมาในเชิงคุณภาพ

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นผู้แทนที่มาจากหน่วยงานของภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา หน่วยงานในพื้นที่ระดับตำบล ประกอบด้วย เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งหมด 15 คนโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) (กิตติพงษ์ ลือนาม, 2561, น. 79)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านพฤฒิพลังด้านการศึกษา และด้านพฤฒิพลังด้านคุณภาพชีวิต มีคำถามย่อยด้านละ 10 ข้อ มีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เท่ากับ 1.00

1.3 การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้มีการดำเนินงานลงเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยตนเอง โดยมีการจัดส่งประเด็นการสัมภาษณ์ให้กับหน่วยงานเป้าหมายก่อนการลงสัมภาษณ์เชิงลึก

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ประเด็นที่ 2 การศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมาในเชิงปริมาณ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากรเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ในจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนทั้งหมด 382,566 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Sample random sampling) (กิตติพงษ์ ลือนาม, 2561, น. 74)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา 2 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามภาวะและความต้องการภาวะพหุพลังของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อคำถาม โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และมีค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) เท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบอัลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 96) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านพหุพลังด้านการศึกษา เท่ากับ 0.95 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านพหุพลังด้านคุณภาพชีวิต เท่ากับ 0.89

2.3 การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และโดยได้มอบหมายให้ผู้ช่วยวิจัย จำนวน 10 คน ไปส่งและเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ในการให้คะแนนแบบสอบถามตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำค่าเฉลี่ย

ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 163) ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ความต้องการมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ความต้องการมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ความต้องการปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ความต้องการน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ความต้องการน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะและความต้องการภาวะพหุพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 6 ประเด็น ดังนี้

1.1 เป้าหมายของการรับบริการทางการศึกษา

1.1.1 เป้าหมายหลักที่สำคัญ คือ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ (ทางด้านสาธารณสุข และความต้องการเสริมสร้างทางจิต (ทางด้านจิตวิทยา)

1.1.2 เพื่อให้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ ความสามารถของตนไปถ่ายทอดให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน

1.1.3 เพื่อลดปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกาย และปัญหาทางจิตใจ ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.1.4 เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีรายได้ไปประกอบอาชีพเสริม

1.1.5 เป้าหมายเพื่อมองให้เกิดคุณภาพชีวิตของสาธารณสุขไม่ต้องการให้เกิดการติดเชื้อ ให้มีกลุ่มเน้นการส่งเสริมอาชีพ แทรกการดูแลตนเอง ดูแลบริบทชุมชน การศึกษาจุดเด่น ดึงศักยภาพ ให้มีความยั่งยืน ให้เกิดเป็นรูปธรรม

1.2 ลักษณะกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ

1.2.1 กลุ่มเป้าหมายควรมีอายุ 55 ปีขึ้นไป

เพราะถ้า 60 ปี อาจไม่มีการเตรียมความพร้อม กลุ่มอาชีพที่หลากหลายเพราะจะได้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน วิธีการ เข้าถึงติดต่อผู้นำชุมชนก่อนเพื่อที่จะไปชี้แจงว่าจะต้องทำอะไร นอกจากนี้ก็เป็นการเชิญชวนของผู้สูงอายุ และบันทึกข้อความที่เป็นหนังสือเพื่อเป็นหลักฐาน

1.2.2 ควรให้มีการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุตั้งแต่ 59 ปี ขึ้นไป เพื่อที่จะเข้าสู่ช่วงผู้สูงอายุ อาชีพที่หลากหลาย ใช้วิธีการผู้นำเป็นผู้สูงอายุประสานกับผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนเพื่อการเข้าถึงได้ง่าย

1.2.3 ช่วงอายุ 55-75 ปี โดยมีอาชีพที่หลากหลายเพื่อการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงผู้นำชุมชนระหว่างที่แจกเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ

1.2.4 ผู้สูงอายุควรมีการแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ช่วงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ใน 60-65 ปี ช่วงหลังจากการทำงานเกษียณ (ร่างกายแข็งแรง เป็นพี่เลี้ยงเพื่อให้ได้มีกิจกรรม) ช่วงอายุ 65-70 ปี ช่วงนี้มักจะมีปัญหาสุขภาพทางกาย เช่น เบาหวาน ความดัน กลุ่มช่วงอายุ 70-75 ปี ช่วงนี้มีปัญหาสุขภาพจิตใจ และกลุ่ม 75 ปีขึ้นไป จะเริ่มเข้าร่วมกิจกรรมไม่ไหว

1.2.5 การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุ ควรมีการประสานงานกับเครือข่ายองค์กรชุมชนต่างๆ ร่วมด้วย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการรับบริการทางการศึกษาได้อย่างสะดวก

1.3 เนื้อหาในการเรียนรู้

1.3.1 การทำอาหารและผู้ประกอบการของผู้สูงอายุ (คหกรรม)

1.3.2 การออกกำลังกาย (โยคะ)

1.3.3 การใช้เครื่องมือสื่อสาร (โปรแกรมไลน์)

1.3.4 กิจกรรมจิตอาสา (การถ่ายทอดความรู้ให้กับรุ่นน้อง หรือเยาวชนในชุมชน)

1.3.5 กฎหมายสำหรับผู้สูงอายุ (มรดก/นิติกรรม) การทำประกันชีวิต

1.4 ผู้จัดการศึกษาและผู้สอน ควรประกอบด้วย

1.4.1 อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ

1.4.2 อาสาสมัครปราชญ์ชุมชน

1.4.3 อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อสผ.)

1.4.4 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น พัฒนาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู กศน. เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกษตรจังหวัด เป็นต้น

1.4.5 เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาคเอกชน

1.5 วิธีการจัดการศึกษา สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

1.5.1 หลักสูตรระยะสั้น 1-2 เดือน

1.5.2 หลักสูตรระยะยาว 3-6 เดือน

1.5.3 การจัดอบรม/สัมมนาเชิงปฏิบัติการ เฉพาะด้าน

1.6 แนวทางในการดำเนินงานให้เกิดความยั่งยืน

1.6.1 ควรมีการดำเนินงานของการให้บริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.6.2 ควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มผู้สูงอายุมีการดำเนินงานด้วยตนเองมากขึ้น โดยมีการคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีความพร้อมทั้งในการบริหารโครงการ การเป็นทีมวิทยากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาให้

2. ผลการศึกษาภาวะและความต้องการภาวะวุฒิพลัง เพื่อการให้บริการวิชาการผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาในเชิงปริมาณแสดงดังตารางที่ 1-4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

สถานภาพ	จำนวน (n = 400)	ร้อยละ (100.00)
เพศ		
ชาย	148	37.00
หญิง	252	63.00
อายุ		
60-65 ปี	172	43.00
66-70 ปี	118	29.50
71-75 ปี	65	16.25
76 ปีขึ้นไป	45	11.25
สถานภาพ		
โสด	17	4.25
สมรส	260	65.00
หม้าย	111	27.75
หย่า	5	1.25
แยกกันอยู่	7	1.75
การมีโรคประจำตัว		
ไม่มี	153	38.25
มี เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ฯลฯ	247	61.75
การศึกษา		
ประถมศึกษา	307	76.75
มัธยมศึกษาตอนต้น	53	13.25
มัธยมศึกษาตอนปลาย	13	3.25
อนุปริญญา	8	2.00
ปริญญาตรี	14	3.50
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	5	1.25

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.00 มีอายุระหว่าง 60-65 ปี ร้อยละ 43.00 สถานะสมรส ร้อยละ 65.00 ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 38.25 มีการศึกษาส่วนใหญ่ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 76.75 รองลงมา มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 11.00 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 3.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤติกรรมพลังภาพรวม

ระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤติกรรมพลังผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. พฤติพลังด้านการศึกษา	3.96	0.68	มาก
2. พฤติพลังด้านคุณภาพชีวิต	4.06	0.59	มาก
รวมเฉลี่ย	4.01	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤติกรรมพลังผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการมากที่สุด คือ พฤติพลังด้านคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ พฤติพลังด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.68) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤติกรรมพลังผู้สูงอายุ (พฤติกรรมพลังด้านการศึกษา)

ระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤติกรรมพลังผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการเรียนรู้ โดยการรวมกลุ่มทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	3.95	0.83	มาก
2. การส่งเสริมแนวทางสำหรับการดำรงชีวิตตามวัยอย่างเหมาะสม	4.03	0.78	มาก
3. แนวทางในการปฏิบัติตน เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุ	4.01	0.75	มาก
4. การสนับสนุนส่งเสริมให้เข้ากิจกรรมต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน	3.99	0.84	มาก
5. การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.91	0.83	มาก
6. การได้รับความรู้ในเรื่องการช่วยเหลือตนเอง ครอบคลุม สังคม และถ่ายทอดความรู้นั้นได้	3.97	0.87	มาก
7. การได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้รู้ทางด้านการศึกษา มาส่งเสริม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น	3.96	0.87	มาก
8. การได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติ การแสดงออก ทางความคิดเห็นการมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้ความรู้	3.90	0.90	มาก
9. การสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมภูมิปัญญาหรือการถ่ายทอดความรู้	3.98	0.85	มาก
10. การได้รับความรู้ผ่านการทำกิจกรรม เพื่อนำไปประยุกต์ ใช้ในชีวิตประจำวัน	3.96	0.90	มาก
รวม	3.96	0.68	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลังผู้สูงอายุพฤฒิพลังด้านการศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ การส่งเสริมแนวทางสำหรับการดำรงชีวิตตามวัยอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ แนวทางในการปฏิบัติตน เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.75) และ การสนับสนุนส่งเสริมให้เข้ากิจกรรมต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่า มีข้อที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการน้อยที่สุด คือ การได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติ การแสดงออกทางความคิดเห็น การมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้ความรู้ ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.90)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลังผู้สูงอายุ (พฤฒิพลังด้านคุณภาพชีวิต)

ระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลังผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความต้องการได้รับการดูแลด้านร่างกายและจิตใจ	4.23	0.68	มาก
2. การได้รับการดูแล ส่งเสริมการมีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้	4.04	0.85	มาก
3. การได้รับการยอมรับจากครอบครัว ชุมชน และสังคม	4.11	0.75	มาก
4. การได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้ความรัก จากคนในครอบครัว	4.21	0.74	มาก
5. การได้รับความช่วยเหลือและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากคนในชุมชนและครอบครัว	4.08	0.72	มาก
6. การได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อบ่มเพาะจิตใจ มีความรัก ความเมตตา มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ	4.03	0.74	มาก
7. การได้รับแนวทางการส่งเสริมเพื่อพึ่งพาตนเอง	3.95	0.78	มาก
8. การได้รับแนวทางการส่งเสริมความรู้ ความสามารถตามประสบการณ์และวิชาชีพ	3.96	0.86	มาก
9. การได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐ เอกชนเข้ามาดูแล ให้คำแนะนำข้อมูลพื้นฐานการดูแลตนเอง	4.00	0.85	มาก
10. การได้รับแนวทางการปฏิบัติตนเองเพื่อส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม	3.97	0.84	มาก
รวม	4.06	0.59	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับภาวะและความต้องการภาวะพฤฒิพลังผู้สูงอายุพฤฒิพลังด้านคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการมากที่สุด คือ ความต้องการได้รับการดูแลด้านร่างกายและจิตใจ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ การได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้ความรัก จากคนในครอบครัว ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.74) และ การได้รับการยอมรับจากครอบครัว ชุมชน และสังคม ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.75) ตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่า มีข้อที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการน้อยที่สุด คือ การได้รับแนวทางการส่งเสริมเพื่อพึ่งพาตนเอง ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.78)

อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับการให้บริการทางการศึกษากับผู้สูงอายุ สรุปได้ว่าเป้าหมายของการรับบริการทางการศึกษามีเป้าหมายหลักที่สำคัญคือ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพ ด้านจิตใจ การนำความรู้ความสามารถของตนไปถ่ายทอดได้ ภาวะและความต้องการภาวะพหุผลผู้สูงอายุทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและด้านการศึกษา มีความต้องการในระดับมากทั้งสองด้าน แต่หากพิจารณาด้านการศึกษาล้วนแล้วเห็นว่า ความต้องการด้านการส่งเสริมแนวทางการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ ส่วนด้านคุณภาพชีวิตมีความต้องการได้รับการดูแลด้านร่างกายและจิตใจ การเอาใจใส่ดูแลให้ความรักจากคนในครอบครัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพและบทบาททางสังคม ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ในการประกอบอาชีพลดลง ดังที่สุรกุล เจนอบรม (2554, น. 13) อธิบายว่าผู้สูงอายุจะมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างซับซ้อนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เชื้อมโยงกันในทุกมิติ เป็นเหตุให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงในผู้สูงอายุแตกต่างกันขึ้นอยู่กับตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้นๆ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และครอบครัวซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2550, น. 9) ที่สรุปความต้องการของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้สูงอายุต้องการด้านร่างกายและด้านจิตใจ กล่าวคือ ต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ และการเตรียมตัวเพื่อรองรับวัยสูงอายุ ความต้องการให้รัฐบาลส่งเสริมการรวมกลุ่มกันระหว่างผู้สูงอายุด้วยกัน เพื่อให้เกิดกิจกรรมในหมู่ผู้สูงอายุ และการทำงานที่ตนเองรัก ดังนั้นพหุผลผู้สูงอายุจึงเป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ด้วยการให้ผู้สูงอายุมี

สุขภาพที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัว บุคคลอื่น และสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2552, น. 24) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎา พงษ์ธนกิจ (2558, น. 89-90) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและความสามารถผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งพบว่าศักยภาพชุมชนเริ่มจากผู้นำสูงสุดของชุมชนและทีมบริหารชมรมผู้สูงอายุ และนโยบายสวัสดิการภาครัฐเป็นตัวผลักดันให้มีการดำเนินการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ให้มีประสิทธิภาพซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของฐานญา สมภู และคณิต เขียววิชัย (2562, น. 44) ที่ศึกษาระดับภาวะพหุผลผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุไทยในสภาพปัจจุบันโดยพบว่าผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่มีภาวะพหุผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีระดับภาวะพหุผลในด้านสุขภาพดีที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม และด้านความมั่นคงในชีวิต และการออม ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มเติมจากการดำเนินงานบริการวิชาการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ การให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุ อาชีพที่เหมาะสมกับวัย และสร้างรายได้ การออม การลงทุน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยด้านการพัฒนานวัตกรรมสำหรับพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุ

2.2 ควรมีการวิจัยการบูรณาการวิชาการกับการพัฒนาผู้สูงอายุในสาขาวิชาต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2552). แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554). กรุงเทพฯ: ละม่อม.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ.
- กิตติพงษ์ ลือนาม. (2561). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. นครราชสีมา: โคราชมาร์เก็ตติ้ง แอนด์โปรดักชั่น.
- ฐานญา สมภู และคณิต เขียววิชัย. (2562). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมภาวะพลัมพลังของชมรมผู้สูงอายุไทย. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*, 12(1), น. 35-45.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บำรุงพงศ์ ชัยนราพิพัฒน์. (2555). *โครงการออกแบบสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ คามิลเลียน โซเชียล เซ็นเตอร์ราชสีมา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2558). *แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พ.ศ. 2557-2561* (ฉบับปรับปรุง กันยายน 2558). นครราชสีมา: ผู้แต่ง.
- รัชฎา พองธนกิจ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา).
- วิภาณันท์ ม่วงสกุล. (2558). การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังด้วยแนวคิดพลัมพลัง. *วารสารวิจัยสังคม*, 38(2), น. 93-112.
- สุรกุล เชนอบรม. (2534). *วิทยาการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). *เอกสารประกอบการประชุม เรื่อง การขับเคลื่อนการพัฒนาผู้สูงอายุอย่างบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

- Ekoto, C. E. and Gaikwad, P. (2015). The Impact of Andragogy on Learning Satisfaction of Graduate Students. *American Journal of Educational Research*, 3(11), pp. 1378-1386.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), pp. 607-610.
- McClusky. (1975). *Education for Aging: The Scope of the Field and Perception for the Future*. In S.M. Grabowski, & W. D. Mason (Eds.), *Learning for Aging*. Washington D.C.